

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR****BARIŞ BAŞ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2016/14253
Karar Tarihi : 2/7/2020

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Burhan ÜSTÜN
Engin YILDIRIM
Hicabi DURSUN
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
Basri BAĞCI
Raportör : Ayhan KILIÇ
Başvurucu : Barış BAŞ
Vekili : Av. Erdal BAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, disiplin cezasına ve naklen atanma işlemine karşı açılan davalarda verilen kararlarda kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/8/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, başvuru ile ilgili olarak görüş bildirilmesine gerek görülmediğini belirtmiştir.

7. Birinci Bölüm tarafından 28/11/2019 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu 1980 doğumlu olup bireysel başvuru tarihinde Tekirdağ'da ikamet etmektedir. Başvurucu olayların geçtiği tarihte Tekirdağ'da beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

A. Olayın Arka Planı

10. Tekirdağ'ın Çorlu ilçesindeki Ticaret Borsası Anadolu Lisesinde öğretmen olarak görev yapmaktayken okul müdürü, müdür başyardımcısı ve rehber öğretmenin imzalarıyla başvurusunun 20/12/2013 tarihinde öğrenci M.İ.nin kravatından tuttuğunun ve ona bağırıldığının, öğrencinin de ağladığının görüldüğü bilgisini içeren bir tutanak tanzim edilmiştir. M.İ. okul yönetimi tarafından Çorlu Devlet Hastanesine (Hastane) götürülmüştür. Hastane tarafından düzenlenen raporda M.İ.nin yanağında kızarıklık ve hassasiyet olduğu, bu yaralamanın basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte bulunduğu bilgisi yer almıştır.

11. Olayla ilgili olarak başvuru hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Bu fiilin yanında başvurusunun 4/12/2013 tarihinde derse 25 dakika geç geldiği ve öğrenci A.K.yı tehdit ettiği iddiaları da soruşturmanın konusunu oluşturmuştur.

12. Soruşturmayı yürüten maarif müfettişleri -tokat atma olayıyla ilgili olarak- öğrencinin, öğrenci velisinin ve tutanakta imzası bulunanların ifadelerine başvurmuştur. Okul müdürü olay günü okul binasının birinci katının merdiveninden sesler geldiğini, dönüp bakması üzerine başvurusunun M.İ.yi duvara sıkıştırdığını, öğrenciye bağırıldığını ve tokat attığını gördüğünü beyan etmiştir. Rehber öğretmen birinci kat koridorundan ses gelmesi üzerine oraya gittüklerini, başvurusunu M.İ.nin kravatını tutmuş ve ona bağırıyor vaziyette gördüklerini, M.İ.nin başvurusunun kendisine tokat attığını söylediğini beyan etmiştir. Müdür başyardımcısı ifadesinde, rehber öğretmenin odasına gittiğinde odada bulunan M.İ.nin yüzünde kızarıklık olduğunu ve yüzüne buz tutulduğunu belirtmiştir. M.İ. başvurusunun kendisine tokat attığını söylemiştir. Başvurucu, müfettişlere verdiği ifadede öğrenciye bağırıldığını ancak tokat atmadığını belirtmiştir.

13. Soruşturma sonucunda hazırlanan 25/4/2014 tarihli raporda, başvurusunun M.İ.ye bağırıldığının ve yüzüne tokat atma fiilinin sabit olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Raporda ayrıca bireysel başvurunun konusunu oluşturmayan diğer iki fiilin sübuta erdiği kanaati

açıklanmıştır. Rapordaki öneri doğrultusunda, tokat atma fiilinin 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (i) alt bendinde yer alan "[h]izmet içinde Devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak" niteliğinde olduğu kabul edilerek başvurucuya 28/5/2014 tarihli işlemle -diğer iki fiil de gözetilerek- tevhide 1/30 oranında aylıktan kesme disiplin cezası uygulanmıştır. Başvurucunun yaptığı itiraz Tekirdağ İl Disiplin Kurulu kararıyla kabul edilmiş ve disiplin amiri yeniden değerlendirme yaparak 30/6/2014 tarihli işlemle başvurucunun cezasını kınama cezasına dönüştürmüştür.

14. Soruşturma raporunda ayrıca başvurucunun il içinde durumuna uygun başka bir okula naklen atanması da önerilmiştir. Başvurucu bu öneri doğrultusunda 7/5/2014 tarihli işlemle Tekirdağ Çerkezköy ilçesindeki Halit Narin Teknik ve Endüstri Meslek Lisesine naklen atanmıştır.

B. Başvurucu Hakkındaki Ceza Soruşturması Süreci

15. Çorlu Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından olayla ilgili olarak soruşturma başlatılmıştır. Bu kapsamda başvurucunun nitelikli yaralama fiilini işlediği iddia edilerek 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 86. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile (3) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca cezalandırılması istemiyle 27/1/2014 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. Yargılama, Çorlu 1. Sulh Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) yürütülmüştür.

16. Başvurucu, duruşmadaki savunmasında olay günü M.İ.nin derste gürlütü yapması üzerine onu arkadaşlarının içinde rencide etmemek için koridora çıkarıp yüksek sesle ona kızdığını ifade etmiştir. Öğrencinin başını öne eğmesi üzerine kravatından tutup onu kendisine çevirdiğini belirten başvurucu, onu uyardığını ancak kesinlikle ona vurmadığını beyan etmiştir. M.İ. duruşmada, başvurucunun savunmasını doğrular nitelikte beyanda bulunmuştur.

17. Rehber öğretmen duruşmadaki beyanında; olay günü başvurucunun M.İ.ye bağırarak gördüğünü, M.İ.nin ağlaması nedeniyle onu kendi odasına götürdüğünü, M.İ.nin burada da ağlamaya devam ettiğini ifade etmiştir. M.İ.nin yüzünde kızarıklık olduğunu ifade eden rehber öğretmen, okul müdürünün buz getirdiğini, bunu M.İ.nin yüzüne uyguladıklarını belirtmiştir. Rehber öğretmen, mağdur vekilinin bir sorusuna verdiği cevapta M.İ.nin yüzünde herhangi bir parmak izi veya fiziki emare görmediğini beyan etmiştir.

18. Ceza Mahkemesi 25/11/2014 tarihli kararla başvurucunun beraatine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde mağdurun çelişkili beyanlarına dikkat çekilmiştir. Kararda, yanaktaki kızarıklığın buz konulmasıyla da oluşabileceği vurgulanmış ve buz konulması suretiyle mi yoksa tokat atılması suretiyle mi gerçekleştiği hususunda şüphe oluştuğuna işaret edilmiştir. Bu şüpheli durumun sanık aleyhine değerlendirilmemesi gerektiğini belirten Ceza Mahkemesi, sanığın üzerine atılı suçu işlediğine dair her türlü şüpheden uzak delil bulunmadığını ifade etmiştir.

C. Disiplin Cezasına Karşı Açılan İptal Davası Süreci

19. Başvurucu, aleyhine uygulanan disiplin cezasına karşı 28/8/2014 tarihinde Tekirdağ İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; öğrenciye tokat atmadığını, ceza yargılamasında duruşmada dinlenen tanığın

(rehber öğretmen) öğrencinin yüzünde parmak izi görmediğine dair beyanının bulunduğunu belirtmiştir. Başvurucu, okul müdürünün öğrencileri ve velileri kendisi aleyhine ifade vermeye yönlendirdiğini ileri sürmüştür.

20. Mahkeme 19/12/2014 tarihli kararla disiplin cezasını iptal etmiştir. Mahkeme, başvurunun M.İ. ye tokat atma fiili nedeniyle yargılandığı ceza davasında delil yetersizliğinden beraat ettiğine dikkat çekmiştir. Mahkeme, başvurunun M.İ. yi dövdüğü iddialarının somut olarak ortaya konulmadığı sonucuna ulaşmıştır.

21. Davalı Çorlu Kaymakamlığı bu karara karşı Edirne Bölge İdare Mahkemesine (Bölge İdare Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 23/11/2015 tarihinde kararı bozmuş ve davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; M.İ. nin yanağına buz konulmasının öğretmenin M.İ. ye tokat attığının bir göstergesi olduğu, ayrıca dosyadaki tanık anlatımlarından başvurunun söz konusu fiili işlediğinin anlaşıldığı belirtilmiştir. Kararda bu sebeple başvurunun disiplin cezası ile tecziyesinde hukuka aykırılık bulunmadığı vurgulanmıştır.

22. Başvurucu, bu karara karşı kararın düzeltilmesi talebinde bulunmuştur. Karar düzeltme dilekçesinde, ceza mahkemesinin yanaktaki kızarıklığın oluş şekline ilişkin kabulünün idari yargı yönünden bağlayıcı olduğu belirtilmiştir. Dilekçede, maddi gerçeği araştırmakla yükümlü olan Ceza Mahkemesinin tüm tanıkları doğrudan dinleyerek hükme vardığı ancak Bölge İdare Mahkemesinin bunu dikkate almadığı ifade edilmiştir. Başvurucu ayrıca naklen atama işlemine karşı açılan davada verilen yürütmenin durdurulmasına ilişkin karara yapılan itiraz aşamasında Bölge İdare Mahkemesince kullanılan "*Baştan yakınıcı öğrencinin yüzüne buz uygulaması suyu, tokat atıldığını vukuunu göstermektedir*" ifadesinin genel hukuk ilkelerine aykırı olduğunu savunmuştur.

23. Başvurucu, Bölge İdare Mahkemesine sunduğu ek beyan dilekçesinde Anayasa Mahkemesinin *Ramazan Tosun* (B. No: 2012/998, 7/11/2013) kararına yer vererek ve bu karara atıfta bulunarak Bölge İdare Mahkemesi kararının masumiyet karinesini zedelediğinden yakınmıştır. Başvurucu, suçluluğu Ceza Mahkemesi kararıyla sabit olmamasına rağmen Bölge İdare Mahkemesi kararının kendisinin suçlu olduğu inancının oluşmasına sebebiyet verdiği ifade etmiştir.

24. Bölge İdare Mahkemesi 31/5/2016 tarihli kararıyla kararın düzeltilmesi istemini reddetmiştir. Nihai karar 26/7/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

25. Başvurucu 5/8/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

D. Naklen Atama İşlemine Karşı Açılan İptal Davası Süreci

26. Başvurucu, naklen atanmasına ilişkin işleme karşı da 3/7/2014 tarihinde iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde, disiplin cezasına karşı açılan davaya ait dilekçedekine benzer iddialar ileri sürmüştür. Başvurucu ek olarak hareketsiz kalması gerektiğini, yolculuk ve benzeri fiziksel faaliyetlerde bulunmasının tıbbi açıdan sakıncalı olduğunu belirten tıbbi rapordan da bahsetmiş ve bu raporu Mahkemeye sunmuştur. Ayrıca işlemin yürütmesinin durdurulmasını da talep etmiştir.

27. Mahkeme 29/8/2014 tarihinde işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde her üç eylem de değerlendirilmiştir. Başvurunun M.İ. ye

tokat attığı iddiasına ilişkin olarak müştekinin Ceza Mahkemesine verdiği beyanında başvuruçunun kendisine tokatla vurmadığını söylediğine vurgu yapılmıştır. Mahkeme sonucu olarak başvuruçunun M.İ.yi dövdüğü iddialarının somut bir biçimde ortaya konulmadığını belirtmiştir.

28. Davalı idare yürütmenin durdurulması kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. İtirazı inceleyen Bölge İdare Mahkemesi 31/10/2014 tarihinde yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararı kaldırmış ve bu talebi reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; M.İ. ceza yargılamasındaki duruşmada başvuruçunun kendisine tokat atmadığını, o anki psikolojisiyle başvuruçunun kendisine tokat attığı yönünde beyanda bulunduğunu belirtmiş ise de başvuruçunun yanağına buz uygulandığının tartışmasız olduğunun altı çizilmiştir. Mahkeme ayrıca gerekçesinde şunlara yer vermiştir:

"Bu durumda; baştan yakıncı öğrencinin yüzüne buz uygulaması şüphe, tokat atıldığıın vukuunu göstermektedir. Bu müşterek hayat tecrübelerinin bir sonucudur."

29. Mahkeme 19/12/2014 tarihinde verdiği nihai kararında naklen atama işlemini iptal etmiş, disiplin cezasına karşı açılan davada verdiği karar ile aynı gerekçeye dayanmıştır.

30. Davalı idare bu karara karşı Bölge İdare Mahkemesine itirazda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 23/11/2015 tarihinde kararı bozmuş ve davayı reddetmiştir. Bölge İdare Mahkemesi disiplin cezasına karşı açılan davada verdiği karar ile aynı gerekçeye dayanmıştır.

31. Başvuruçucu bu karara karşı disiplin cezasına yönelik olarak açılan davada sunduğu karar düzeltme dilekçesindekilerle benzer iddiaları ileri sürerek kararın düzeltilmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruçucu disiplin cezasına ilişkin davada sunduğu ek beyan dilekçesinin benzerini bu davada da sunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 31/5/2016 tarihli kararıyla kararın düzeltilmesi istemini reddetmiştir. Nihai karar 26/7/2016 tarihinde başvuruçuya tebliğ edilmiştir.

32. Başvuruçucu 5/8/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

33. 657 sayılı Kanun'un *"Memurların kurumlarca görevlerinin ve yerlerinin değiştirilmesi"* kenar başlıklı 76. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kurumlar, görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle memurları buldukları kadro derecelerine eşit veya 68. maddedeki esaslar çerçevesinde daha üst, kurum içinde aynı veya başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atayabilirler."

34. 657 sayılı Kanun'un *"Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller"* kenar başlıklı 125. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

...
C - Aylıktan kesme : Memurun, brüt aylığından 1/30 - 1/8 arasında kesinti yapılmasıdır.

Aylıktan kesme cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

...

ı) Hizmet içinde Devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak,

...

Geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmalarını olumlu olan ve ödül veya başarı belgesi alan memurlar için verilecek cezalarda bir derece hafif olanı uygulanabilir."

35. 657 sayılı Kanun'un "Cezai kovuşturma ile disiplin kovuşturmasının bir arada yürütülmesi" kenar başlıklı 131. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Aynı olaydan dolayı memur hakkında ceza mahkemesinde kovuşturmaya başlanmış olması, disiplin kovuşturmasını geciktiremez.

Memurun ceza kanununa göre mahkûm olması veya olmaması halleri, ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel olamaz."

36. 657 sayılı Kanun'un "İtiraz" kenar başlıklı 135. maddesinin birinci ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Disiplin amirleri tarafından verilen uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarına karşı disiplin kuruluna, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına karşı yüksek disiplin kuruluna itiraz edilebilir.

İtirazın kabulü hâlinde, disiplin amirleri kararı gözden geçirerek verilen cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilirler."

37. 5237 sayılı Kanun'un "Kasten yaralama" kenar başlıklı 86. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

...

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

...

İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında, (f) bendi bakımından ise bir kat artırılır."

B. Uluslararası Hukuk

38. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kendisine bir suç isnat edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır."

39. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin iki boyutu bulunmaktadır. Buna göre ilk boyut, bir suç isnadında bulunulmasından ceza yargılamasının sonuçlanmasına kadar geçen süreci güvence altına almaktadır. İkinci unsur ise mahkûmiyet hükmüyle sonuçlanmayan ceza yargılamalarıyla bağlantılı müteakip yargılamalar bağlamında kişinin masumiyetine saygı gösterilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Ceza yargılamasının devam ettiği sürece ilişkin ilk unsurun kapsamı sadece ceza yargılamalarının adillğini temin etmek adına usule ilişkin bir güvence olmakla sınırlı değildir. Bu ilke daha geniş kapsamlı olup hiçbir devlet temsilcisinin kişinin suçluluğu bir mahkeme tarafından tespit edilmeden o kişinin suçlu olduğuna ilişkin bir ifadede bulunmamasını gerektirir. Masumiyet karinesi yalnızca ceza yargılamaları bağlamında değil ceza yargılamaları ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer davalarda ya da disiplin incelemelerinde de ihlal edilebilecek niteliktedir. Bu bağlamda, masumiyet karinesinin korunmasına ilişkin ikinci boyut ceza yargılamaları mahkûmiyetten başka bir şekilde sonlandığı zaman devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda suç ile ilgili olarak kişinin masumiyetine ilişkin şüphe duyulmamasını gerektirir (*Kemal Coşkun/Türkiye*, B. No: 45028/07, 28/3/2017, §§ 41, 43; *Seven/Türkiye*, B. No: 60392/08, 23/1/2018, § 43).

40. *Seven/Türkiye* kararına konu olayda polis memuru olan başvuru kendisinden yardım isteyen sarhoş bir konsomatrisi evine bıraktıktan sonra ona tecavüz ettiği suçlamasıyla yargılanmıştır. Yargılama sonucunda ceza mahkemesi cinsel ilişkisinin rıza dışı gerçekleştiğine ilişkin yeterli delil bulunmadığı kanaatine vararak başvurunun beraatine karar vermiştir. Bu arada başvuru hakkında paralel bir şekilde disiplin soruşturması da açılmıştır. Soruşturma sonucunda tecavüz fiilini işlediği sabit görülerek başvuru meslekten ihraç edilmiştir. Başvurunun idari yargıda açtığı iptal davasında idare mahkemesi davayı reddetmiştir. İdare mahkemesi, gerekçesinde başvurunun rıza dışı cinsel ilişkiye girdiğinin sabit olduğunu belirtmiştir. Mahkeme kararı Danıştay tarafından onanmıştır. Yargılama süreci karar düzeltme aşamasında iken başvuru, ceza mahkemesince beraat ettirildiğine ilişkin kararı Danıştaya ibraz ederek iki yargı kolu arasında çelişki oluştuğuna işaret etmiştir. Ancak Danıştay bu kararla ilgili olarak hiçbir değerlendirme yapmadan kararın düzeltilmesini istemini reddetmiştir (*Seven/Türkiye*, §§ 7-31). AİHM buna ilişkin başvuruda masumiyet karinesinin her iki boyutunu da incelemiştir. Soruşturmanın ceza kanununda suç olarak nitelenen tecavüz fiili nedeniyle başlatıldığını hatırlatan AİHM şunları ifade etmiştir:

- Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün (Tüzük) 8. maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinde yasaklanan ve disiplin suçu olarak düzenlenen fiiller aynı zamanda cezai manada da suç teşkil etmektedir. Fakat mevzuatta idari makamların bu fiiller sebebiyle bu maddeye dayanarak disiplin yaptırımını uygulayabilmesi için ceza mahkûmiyeti kararının bulunmasının gerekip gerekmediğine ilişkin bir belirleme bulunmamaktadır. Kanunda bir açıklığın bulunmaması sebebiyle disiplin ve ceza sorumlulukları arasındaki çizgi, soruşturmanın başından beri bulanık hâle gelmiştir.

- Ayrıca disiplin makamlarının ihraç kararında başvuruçuyu *sanık* olarak, fiilini de *cinsel saldırı* olarak nitelendirdikleri gözetildiğinde bu değerlendirmenin disiplin alanıyla sınırlı tutulmasına dair herhangi bir şartın aranmaması disiplin otoritelerinin başvuruçunun derdest ceza yargılamasıyla ilgili olarak masumiyet karinesini ihlal ettiği sonucuna varılmasına yol açmıştır. Dahası Danıştay tarafından da onanan idare mahkemesi kararında başvuruçunun fiili "*rızası olmaksızın S.K. ile cinsel ilişkiye girme*" şeklinde tanımlanmıştır. AİHM'e göre bu ifade başvuruçunun tecavüz suçlusu olarak ilan edilmesi mahiyeti taşımaktadır. AİHM bu ifadenin başvuruçuya suç atfedilmesi niteliğinde olmadığı hususunda hükümetle hemfikir değildir. Söz konusu ifadeler her zaman kendi bağlamı içinde değerlendirilmelidir. Başvuruçunun ihracının kanuni temelini oluşturan Tüzük'ün 8. maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendindeki fiillerden birinin *tecavüz ve cinsel saldırı* olduğu, idare mahkemesinin olayları özetleme şekli gözetildiğinde disipline ilişkin bu davada kullanılan başvuruçunun S.K. ile rızası dışında cinsel ilişkiye girdiği ifadesi kararı okuyanda başvuruçunun S.K.ya tecavüz suçunu işlediği izleniminin oluşmasına yol açmaktadır (*Seven/Türkiye*, § 54).

AİHM aynı olayda masumiyet karinesinin ikinci boyutunun da ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM özetle şunları ifade etmiştir:

- Olay tarihinde Danıştayın görevinin hem temyiz incelemesi yaparken hem de kararın düzeltilmesi talebini incelerken idare mahkemesi kararının hukuka uygunluğunu denetlemeyi ve tarafların uyumsuzluğun esasıyla ilgili iddialarının yeterince karşılanıp karşılanmadığını incelemeyi kapsadığı not edilmelidir. Başvuruçuyu, ceza yargılamasında hakkındaki tüm suçlamalardan beraat ettiğini ve bu nedenle Tüzük'ün 8. maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendine dayanılarak gerçekleştirilen ihraç işleminin artık hukuka uygun kabul edilemeyeceğini Danıştayda (karar düzeltme aşamasında) açık bir biçimde ileri sürmüştür. Bu arka plan gözetildiğinde Danıştayın -başvuruçuyu ceza davasında beraat ettiği hâlde- disiplin makamlarının ve idare mahkemesinin değinilen gerekçelerinin neden hukuka uygun olmayı sürdürdüğünü açıklama yükümlülüğü bulunmaktadır. Başvuruçuyu tarafından dile getirilen, hakkında iki çelişkili karar verildiği yakınmasından kaçınmanın tek yolu budur. Danıştay sessiz kalmak suretiyle Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesini zedelediği tespit edilen önceki gerekçeyi düzeltme fırsatını kaçırmış ve başvuruçunun masumiyetine gölge düşürmüştür (*Seven/Türkiye*, § 56).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

41. Mahkemenin 2/7/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruçunun İddiaları

42. Başvuruçuyu, ceza yargılamasında beraat etmesine rağmen Bölge İdare Mahkemesi kararlarında yer alan ifadelerin kendisinin suçlu olduğu inancına yol açtığını ve bu nedenle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvuruçuyu, Anayasa

Mahkemesinin konuyla ilgili emsal kararını Bölge İdare Mahkemesine sunmasına rağmen Bölge İdare Mahkemesinin hiçbir gerekçe açıklamadan karar düzeltme istemini reddetmesi sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir.

2. Değerlendirme

43. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

44. Anayasa'nın "*Suç ve cezalara ilişkin esaslar*" kenar başlıklı 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."

45. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuruçular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun adil yargılanma hakkıyla ilgili olarak ileri sürdüğü tüm iddiaların masumiyet karinesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

46. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

47. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "*değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı[nın] metne dahil*" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine söz konusu ibarenin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (*Yaşar Çoban* [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "*Adil yargılanma hakkı*" kenar başlıklı 6. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekir (*Onurhan Solmaz*, § 22).

48. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bir suçla itham edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılacağı düzenlenmiştir.

Masumiyet karanesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılmayacağı belirtilmek suretiyle Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (*Adem Hüseyinoğlu*, B. No: 2014/3954, 15/2/2017, § 33).

49. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karanesinin sağladığı güvencenin iki boyutu bulunmaktadır. Güvencenin ilk boyutu kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu boyutunun kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeye sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karanesinin ihlali söz konusu olabilir (*Galip Şahin*, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39). Güvencenin ikinci boyutu ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (*Galip Şahin*, § 40).

50. Masumiyet karanesine ilişkin anayasal güvencelerin harekete geçirilebilmesi için kural olarak kişinin suç isnadı altında bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte masumiyet karanesinin ikinci boyutuna ilişkin güvencelerin uygulanabilmesi, kişinin hâlihazırda suç isnadı altında bulunmasını zorunlu kılmamaktadır. Ancak ceza yargılamasının sonuçlanmasından sonra başlayan veya ceza yargılaması henüz sonuçlanmadan başlasa bile ceza yargılamasının kesinleşmesinden sonra da devam eden medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin yargılamalarda masumiyet karanesinin uygulanabilmesi için başvurunun söz konusu medeni yargılama ile hakkında yürütülen ve sona eren ceza yargılaması arasında bağlantı bulunduğunu göstermesi gerekmektedir. Medeni hak yargılamasında, ceza yargılamasında verilen kararın sonucunun dikkate alındığı ve değerlendirildiği veya ceza dosyasında yer alan delillerin irdelendiği ya da başvurunun hakkındaki suçlamayı doğuran olaylara dahil ile ilgili irdelemelerde bulunulduğu veyahut başvurunun muhtemel suçluluğuyla ilgili yorum yapıldığı hâllerde söz konusu bağlantının var olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte hukuk yargılaması ile ceza yargılaması arasındaki bağlantının varlığına işaret eden olguların tüketme yoluyla sayılmasının mümkün olmadığı, bunların kararların verildiği yargılamaların türüne ve içeriğine göre değişebileceği kabul edilmelidir. Ancak bağlantının varlığı değerlendirilirken kararda kullanılan dilin kritik öneme sahip olacağı vurgulanmalıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. *S.M. [GK]*, B. No: 2016/6038, 20/6/2019, § 38).

51. Somut olayda başvuru ceza yargılamasında beraat etmesine rağmen Bölge İdare Mahkemesi kararlarında yer alan ifadelerin kendisinin suçlu olduğu inancına yol açtığından yakınmıştır. Dolayısıyla başvurunun şikâyetinin masumiyet karanesinin ikinci boyutuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bölge İdare Mahkemesinin ilk derece mahkemesinin nihai kararlarına itiraz üzerine verdiği 23/11/2015 tarihli kararlarında başvuru hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamındaki suçlamayla ilgili olarak değerlendirme yapıldığına işaret eden ibarelerin bulunduğu gözlemlenmektedir. Sözü edilen ibarelerin varlığı -herhangi bir ihlale yol açıp açmadıkları hususu aşağıda değerlendirilecek olmakla birlikte- idari yargılama ile ceza yargılaması arasında bağlantının bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır

bakımından yeterli görülmüştür. Dolayısıyla masumiyet karinesinin ikinci boyutunun somut olayda uygulanabilir olduğu kanaatine varılmıştır.

52. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

53. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez; suçlu muamelesine tabi tutulamaz (*Kürşat Eyoğul*, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

54. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesi, ceza soruşturmasıyla eş zamanlı olarak kişi hakkında disiplin soruşturması yürütülmesine engel teşkil etmediği gibi hakkındaki ceza soruşturmasının kovuşturmaya yer olmadığı, beraat, düşme gibi mahkûmiyet dışındaki bir hüküm ile sonuçlanması kişiye disiplin yaptırımını uygulanmasına veya bu kişinin başka türlü sorumluluğuna gidilmesine de mâni oluşturmaz (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *M.E.T.*, B. No: 2014/11920, 3/7/2018, § 61).

55. Bu bağlamda beraat eden kişi aleyhine disiplin soruşturması başlatılması ve kişiye disiplin cezası uygulanması -disiplin cezası ne kadar ağır olursa olsun- kişinin suçlu ilan edildiği hükmüne varılabilmesi için yeterli değildir. Aynı şekilde ceza yargılamasındaki delillerin disiplin soruşturmasında kullanılması da kendi başına masumiyet karinesini ihlal etmez. Aksi takdirde beraat kararına, mağdurların haksız fiil ve benzeri hukuki sebeplerle dayanarak zararlarını gidermek için tazminat davası açma hakkını, idarenin de idari düzeni sağlamak için disiplin cezası ve diğer idari tedbirleri uygulama yetkisini ortadan kaldıracak şekilde arzulananndan öte bir anlam yüklenmiş olur. Bu durum beraat eden kişi lehine amacından saptırılmış bir keyfiliğe yol açar. Aynı şekilde bu yaklaşım, beraat eden kişiye kendi fiilinin tazminat hukuku ile idare hukukuna ilişkin sonuçlarından da kaçınma avantajı sağlar. Anayasa'nın 36. maddesi veya başka herhangi bir maddesi masumiyet karinesinin bu şekildeki bir yorumuna geçerlilik sağlamamaktadır.

56. Ceza muhakemesi hukuku ve disiplin hukuku farklı kural ve ilkelere tabi disiplinlerdir. Disiplin hukuku kurumun iç düzenini korumayı amaçlayan ve bunun için kamu görevlilerinin mevzuata, çalışma düzenine, hizmetin gereklerine aykırı fiillerine yönelik olarak uygulanacak yaptırımları ve bu yaptırımların uygulanmasındaki usul ve esasları düzenleyen bir hukuk alanıdır. Bazı hâllerde ise kamu görevlisinin fiili ceza hukuku kapsamında suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin hukuku yönünden de sorumluluk gerektiren bir mahiyet taşıyabilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Özcan Pektaş*, B. No: 2013/6879, 2/12/2015, § 25; *Kürşat Eyoğul*, § 30).

57. Ceza sorumluluğunun bulunmadığı tespit edilmiş veya ceza sorumluluğu ortadan kalkmış olsa dahi aynı olaylar nedeniyle -daha hafif bir ispat külfeti temelinde- kişi hakkında başka tür bir sorumluluğun tesis edilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Bu bağlamda ceza yargılamasına konu maddi olay ve olguların disiplin hukuku esasları çerçevesinde diğer kamu makamlarınca (idari/adli) ayrıca değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucunda ulaşılabilecek kanaate göre işlem/karar tesis edilmesi mümkündür (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Özcan Pektaş*, § 25; *Kürşat Eyoğ*, § 30, *Galip Şahin*, § 48).

58. Adli ve idari makamların kendi görev sınırlarını aşarak kişiyi suçlu ilan etmesi veya bu bağlamda birtakım çıkarımlarda bulunması masumiyet karinesinin ihlaline yol açabilir. Masumiyet karinesi kapsamındaki güvencelerin sağlanıp sağlanmadığının tespiti yapılırken ise kararın gerekçesinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekir (*Galip Şahin*, § 48; *M.İ.*, B. No: 2012/1268, 30/12/2014, § 50). Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır (*Mustafa Kıvrak*, B. No: 2013/3175, 20/2/2014, § 36). Kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleri gerekmektedir (*Galip Şahin*, § 47).

59. İdari makamlarca veya mahkemelerce salt bir kimsenin suç isnadı altında olduğunun ifade edilmesi masumiyet karinesini zedelemeyebilir. Bu bakımdan kişinin suç isnadı altında olduğunun belirtilmesi ile hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadığı hâlde onun mahkûm olduğunun kesin bir dille ifade edilmesi veya bu yönde kanaat oluşmasına yol açacak nitelikte açıklamalarda bulunulması arasındaki ayrıma özen gösterilmelidir. İkincisi masumiyet karinesinin ihlaline yol açarken ilki kural olarak masumiyet karinesi yönünden bir sakıncaya neden olmayabilir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

60. Öğretmen olan başvuruçunun somut olayda bir öğrencisine tokat attığı iddiasıyla ilgili olarak hakkında eş zamanlı bir şekilde hem ceza soruşturması hem de disiplin soruşturması başlatılmıştır. Ceza soruşturması kapsamında başvuruçunun 5237 sayılı Kanun'un 86. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kasten yaralama suçunu işlemekle itham edilmiştir. Disiplin soruşturması ise 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (ı) alt bendinde yer alan *hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunma* fiilinin işlendiği temelinde gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla suç olarak nitelendirilen tipik fiil ile *disiplin* fiilinin aynı olmadığı görülmektedir. Disiplin fiilinin koruduğu hukuksal değerlerin daha çok memuriyet disipliniyle ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

61. Buna karşılık disiplin makamlarını başvuruçunun 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (ı) alt bendini ihlal ettiği sonucuna götüren olgu, M.İ. ye tokat attığı iddiasıdır. Diğer bir ifadeyle M.İ. ye tokat attığı iddiası, başvuruçunun ilgili disiplin sürecinin temelini (kurucu unsurunu) teşkil etmektedir. Söz konusu fiil, ceza yargılamasındaki suçlamanın da dayanağını oluşturmaktadır. Buna göre başvuruçunun öğrencisi M.İ. ye kasıtlı olarak tokat attığının kabul edilmesi hâlinde bu olgu nitelikli yaralama suçuna vücut verecek mahiyettedir.

62. Disiplin suçuna ve ceza yargılamasına konu eylemlerin aynı olduğu hâllerde disiplin soruşturmasıyla ilgili uyumsuzluklara bakan idari mahkemelerin fiilin sübutuyla ilgili olarak ceza mahkemesinin ulaştığı kanaate saygı göstermesi, bunu sorgulayacak ifadeler kullanmaması beklenir. Aksi takdirde kişinin ceza mahkemesinde beraat etmiş olmasının bir anlamı kalmaz. Bu bakımdan idari mahkemeler dâhil devletin diğer otoritelerinin beraat kararından şüphe duyulmasına yol açacak biçimde hareket etmekten kaçınmaları gerekir.

63. Kuşkusuz soruşturma makamları başvuruçunun M.İ.ye tokat atma olgusu dışındaki fiillerle ilgili olarak değerlendirme yapma serbestisine sahiptir. Çünkü ceza mahkemesinde yargılama konusu olan fiil *tokat atmadan* ibarettir. Masumiyet karinesi, aynı olay kapsamında bile olsa ceza soruşturmasına konu suçun kurucu unsurunu oluşturmayan fiillerle ilgili olarak idari makamların değerlendirme yapmasını engellemektedir. "*Genel İlkeler*" bölümünde belirtildiği üzere disiplin yaptırımına bağlanan haksızlıklar ceza hukukundakilerle kıyasla daha hafif bir ispat külfeti gerektirebilmektedir. Dahası disiplin hukukundaki haksızlıkların ispatında karinelere yararlanılması hususunda ceza hukukundaki kadar yasaklayıcı kurallar söz konusu değildir. Bu itibarla disiplin hukukundaki bir haksızlık ile ceza hukuku alanındaki haksızlığın kurucu unsurlarının aynı olduğu hâllerde idarenin kurucu unsurları ceza hukukununkiyle aynı olmayan başka bir haksızlık temelinde disiplin cezası uygulamasına herhangi bir mâni bulunmamaktadır.

64. Somut olayda disiplin makamları, incelemelerinin kapsamını başvuruçunun M.İ.ye tokat atması fiilinin dışındaki eylemlerle (örneğin başvuruçunun öğrenciye bağırması, onu kravatından sertçe tutarak başını çevirmesi fiilleri) sınırlı tutmamış; aksine tokat atma fiiline ilişkin olarak da değerlendirme yapmıştır. Tokat atma fiili Ceza Mahkemesinde yargılama konusu olmuş ve başvuru bu suçlamadan beraat etmiştir. Ancak Bölge İdare Mahkemesi kararlarında, başvuruçunun Ceza Mahkemesindeki yargılamadan beraat etmesine rağmen beraate konu fiil tekrar tartışılmıştır. Bölge İdare Mahkemesi, gerekçesini özellikle Ceza Mahkemesinin beraat kararında dayanan argümanlara cevap verecek şekilde oluşturmuştur. Bu bağlamda Ceza Mahkemesinin tokat atma fiilinin göstergesi olarak öne sürülen yüz kızarıklığının atılan tokattan mı yoksa yüze buz uygulanmasından mı kaynaklandığının net olmadığı yönündeki kanaatine karşılık Bölge İdare Mahkemesi, yanağa buz konulmasının tokat atılmanın göstergesi olduğu değerlendirmesinde bulunmuş ve tanık ifadelerini de gözетerek başvuruçunun M.İ.ye tokat attığı fiilinin sabit olduğu sonucuna ulaşmıştır.

65. Bölge İdare Mahkemesi, ceza mahkemesi kararında ulaşılan sonucu tartışmaya açmanın yanında kararı okuyanlarda başvuruçunun nitelikli yaralama suçunu işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bu durumda beraat kararı anlamsız hâle gelmiş ve başvuruçunun masumiyetine gölge düşürülmüş, öte yandan iki yargı kolu arasında başvuruçunun nitelikli yaralama suçunu işleyip işlemediğiyle ilgili olarak çelişkili kararların ortaya çıkmasına sebep olunmuştur. Dolayısıyla masumiyet karinesinin ikinci boyutu ihlal edilmiştir.

66. Ayrıca ceza mahkemesinin ulaştığı kanaatin isabetli olmadığı veya hatalı olduğunun düşünülmesinin idari mahkemenin başvuruçunun masumiyetine saygı gösterme yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Ceza Mahkemesi kararındaki isabetsizlik masumiyet karinesine istisna getirilmesini gerektiren bir durum değildir. Masumiyet karinesine saygı gösterilmesindeki kamusal yarar, bazı durumlarda haksızlık teşkil eden fiili işleyenin disiplin yönünden yaptırımsız kalmasını bile haklılaştıracak derecede önemlidir.

67. Netice itibarıyla Bölge İdare Mahkemesinin ilk derece mahkemesinin esas hakkındaki kararlarını kaldırırken kullandığı ifadeler nedeniyle de masumiyet karinesinin ikinci boyutunun ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

68. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Kadir ÖZKAYA, Muammer TOPAL ve Basri BAĞCI bu görüşe katılmamışlardır.

B. Diğer İhlal İddiaları

69. Başvurucu; hareketsiz kalması gerektiğini, yolculuk ve benzeri fiziksel faaliyetlerde bulunmasının tıbbi açıdan sakıncalı olduğunu belirten tıbbi rapora rağmen başka bir ilçeye naklen atandığından şikâyet etmiştir. Başvurucu ayrıca kişi dokunulmazlığının ve maddi ve manevi varlığın korunması hakkının da ihlal edildiğini ifade etmiştir.

70. Başvuru konusu olaylarla ilgili delillerini ibraz etmek ve hangi anayasal hakkın neden ihlal edildiğini açıklamak başvurucunun yükümlülüğündedir (*Veli Özdemir*, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20; *Ünal Yiğit*, B. No: 2013/1075, 30/6/2014, §§ 18, 19). Buna göre başvurucu, şikâyet ettiği anayasal meseleleri açık ve net bir biçimde ifade etme hususunda gerekli ciddiyet ve özeni göstermekle yükümlüdür. Anayasa Mahkemesi, başvuru dilekçesinde kullanılan ifadelerin görünürdeki anlamlarına bakarak şikâyet edilen hususları tespit eder. Anayasa Mahkemesinin yorum yoluyla dilekçede kullanılan ifadelere görünürdeki anlamlarından öte bir mana yükleyerek başvurucuların yakınmalarını saptamak gibi bir görevi bulunmamaktadır.

71. Başvurucu, seyahat etmesinin tıbbi açıdan sakıncalı olduğuna dair rapora rağmen naklen atamasının yapıldığından şikâyet etmiş ise de bu şikâyetini herhangi bir anayasal hakla bağlantı kurarak ortaya koymamıştır. Dahası bunun bir anayasal şikâyetten ziyade atama işleminin hukuka aykırılık sebebi olarak ileri sürüldüğü izlenimi edinilmektedir. Bununla birlikte başvurucu, bu raporun atama işlemini neden sakatladığına dair herhangi bir açıklama yapmamış; hukuka aykırılık görüşünü detaylandırmamıştır. Öte yandan başvurucunun maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetinin ise oldukça soyut nitelikte olduğu görülmüştür.

72. Başvurucu, bu şikâyetler bakımından bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki özen yükümlülüğünü yerine getirmemiş; dolayısıyla ileri sürdüğü iddiaları temellendirememiştir.

73. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

74. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurusunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

75. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ve yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

76. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

77. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

78. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İhtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yercine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 57-59, 66, 67).

79. İncelenen başvuruda, Bölge İdare Mahkemesinin kararlarında kullandığı dile özen göstermemesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin Bölge İdare Mahkemesi kararlarından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

80. Bu durumda masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Edirne Bölge İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

81. İşbu ihlal kararının başvuru tarafından açılan davaların esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini de gözetenek ve söz konusu işlemlerle ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek Bölge İdare Mahkemesinin takdirindedir.

82. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.239,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddialarının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE Kadir ÖZKAYA, Muammer TOPAL ve Basri BAĞCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Edirne Bölge İdare Mahkemesine gönderilmek üzere Tekirdağ 1. İdare Mahkemesine (E.2014/852, K.2014/1322; E.2014/1050, K.2014/1321) GÖNDERİLMESİNE,

D. 239,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.239,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruçunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/7/2020 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Başvuru Numarası : 2016/14253
Karar Tarihi : 2/7/2020

KARŞI OY

Mahkememiz çoğunluğunca, bir öğrencisine tokat attığı iddiasıyla ilgili olarak hakkında eş zamanlı bir şekilde hem ceza hem de disiplin soruşturması başlatılan başvurunun, tokat atma fiilinin göstergesi olarak öne sürülen yüz kızarıklığının, atılan tokattan mı yoksa yüze buz uygulanmış olmasından mı kaynaklandığının net olarak anlaşamadığı yönündeki kanaate dayalı olarak ceza yargılamasında beraat etmiş olmasına rağmen, tokat atma fiilinin sübutu konusunu ceza mahkemesinin beraat kararında dayandığı argümanlara cevap verecek şekilde değerlendirmelerde bulunmak suretiyle fiilin sübuta erdiği sonucuna varılarak hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali istemiyle açılan idari davanın reddedilmiş olması nedeniyle başvuru bakımından Anayasa'nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuca ulaşılırken de Bölge İdare Mahkemesi kararında, beraat hükmünden şüphe duyulmasına yol açacak biçimde hareket edilmek suretiyle hem ceza mahkemesi kararında ulaşılan sonucun tartışmaya açıldığı, hem de kararı okuyanlarda başvurunun nitelikli yaralama suçunu işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet verildiği; böyle olunca da beraat kararının anlamsız hâle getirilip, başvurunun masumiyetine gölge düşürüldüğü; ayrıca iki yargı kolu arasında başvurunun nitelikli yaralama suçunu işleyip işlemediğiyle ilgili olarak çelişkili kararların ortaya çıkmasına sebep olunduğu belirtilmiştir.

Mahkememiz çoğunluğunca ulaşılan sonuca aşağıda açıklanan nedenlerle tarafımızca iştirak edilememiştir.

Konunun özünü, ceza yargılaması neticesinde hakkında beraat kararı verilen başvuru ile ilgili olarak yürütülen disiplin süreci sonunda, aynı olgulara dayanılarak disiplin cezası verilmesinin ve bu işlemin iptali istemiyle açılan davada verilen kararda kullanılan ifadelerin masumiyet karinesini ihlal edip etmediği sorusu oluşturmaktadır.

Genel olarak ceza mahkemeleri tarafından verilen kararların diğer yargılama makamlarını ne ölçüde bağlayacağı kadim bir tartışma konusudur. İncelemeye esas dosya özelinde ise beraat kararının idare ve diğer yargılama mercileri nezdinde ifa edeceği bağlayıcılık fonksiyonunun ne olacağı ehemmiyet taşımaktadır. Beraat kararlarının dayandığı gerekçe ve niteliğinin tartışılması da bu noktada önem arz etmektedir.

Bu bağlamda anayasal bir kurum olarak "Masumiyet Karinesinin" niteliği ve beraat kararları üzerinden nasıl bir fonksiyon icra etmesi gerekeceği hususu sorunun bir diğer boyutunu oluşturmaktadır.

Masumiyet karinesinin uygulanma alanı saptanırken, kendisine yüklenen anlam ile bunun uygulamaya nasıl aktarılması gerekeceği konusu üzerinde de özellikle durulması gerekmektedir.

Ceza yargılamasında verilen kararların bağlayıcılığı konusunda genel kabul, ceza mahkemelerince verilen ve maddi vakıaları kesin olarak sübuta erdiren kararların diğer yargılama makamlarını da bağlayacağı yönündedir.

Bu kapsamda mahkûmiyet kararları, maddi olguların kesin kabulleri üzerine tesis edildikleri için diğer yargılama mercilerini bağlayıcı hüküm icra ederler. Zira ceza yargılamasının mantığında suçun sübutuna ilişkin kabulün her türlü şüpheden uzak kesin bir kanaate dayanması ilkesi egemendir.

Ayrıca ceza muhakemesince maddi gerçeğin araştırılması noktasında genel hatlarıyla delil serbestisi prensibine dayanılmasının, ceza mahkemesi kararlarının bağlayıcı etki oluşturması noktasında bariz bir katkı sağladığı da yadsınmaz.

Bununla birlikte ceza mahkemelerince verilen mahkûmiyet kararlarının diğer yargılama mercilerini etkileme noktasındaki kabul mutlak bir nitelik arz etmemektedir. Örneğin Türk Borçlar Kanununun 74. maddesi hükmü gereğince; hukuk hâkiminin, ceza hâkiminin kusur ve zarar durumuyla ilgili değerlendirmeleriyle bağlı olmadığı açıkça hüküm altına alınmıştır.

Dahası 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 214. maddesinde yer alan düzenlemede; bir belgenin sahteliği noktasında hukuk mahkemesinin yaptığı incelemenin ceza mahkemelerini bağlayacağı açıkça düzenlenmiştir.

İstisnai durumlar bir kenara bırakıldığında genel kural, ceza yargılamasının maddi vakıalar noktasında ulaştığı kanaatin bağlayıcı etki oluşturmada ön plana çıkmasıdır. Mahkûmiyet kararları işin doğası gereği maddi vakıaların kesin olarak sübuta erdirilmeleri üzerine inşa edildikleri için bağlayıcılık nitelikleri daha belirgin hale gelmektedir. Bu durum mahkûmiyet kararlarının bizatihi kendi özelliği olmayıp ceza mahkemesinin maddi vakıalar konusundaki kesin kabulleridir. Maddi vakıaların kesin olarak sübuta erdirilmeleri her zaman mahkûmiyet yönünde olmayabilir.

Bu bağlamda beraat kararları da maddi olaylara ilişkin kesin bir kabul içerebilirler.

Ceza Muhakemesi Kanununun 223/2. maddesinde yer alan düzenlemeye göre beraat kararları farklı gerekçelere dayanılarak verilebilmektedir.

Söz konusu maddede bu haller:

- a) Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması,
- b) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması,

c) Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması,

d) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması,

e) Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması,

şeklinde ifade edilmektedir.

Bu seçenekler arasında konumuzla ilgili olan iki unsur ön plana çıkmaktadır. Birincisi: (b) bendindeki “Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması”, diğeri (e) bendindeki “Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması”.

Bentlerin muhtevaları itibariyle; (b) bendinde yer alan seçeneğin sübuta ilişkin kesin bir kabul ihtiva etme durumu (e) bendinde bulunmamaktadır. Buna bağlı olarak (b) bendinden verilen beraat kararlarının diğeryargılama mercilerini etkileme durumunun (e) bendinden daha yüksek olacağında bir tereddüt bulunmamaktadır. Zira ilk durumda kesin maddi bir kabul varken ikincisinde ortadan kaldırılamamış bir şüphe durumu söz konusudur.

Buna göre delil yetersizliğine bağlı olarak verilen beraat kararlarının hukuk ve idare mahkemelerine tesir etme konusunda daha zayıf bir etki doğuracağı izahtan vareste bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

Somut olayımızla bağlantılı olarak, ceza yargılamasına konu eylemi disiplin hukuku açısından irdeleyen idari makamların ve disiplin mercilerinin, sübut noktasında kesinlik içermeyen beraat kararlarına mutlak surette uymalarını beklemek gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır. Zira farklı yargı yolları içerisinde yer alan, usul, ispat, kapsam, amaç ve işlev noktasında birbiriyle tam örtüşmeyen iki ayrı bağımsız mahkemeden birinin vereceği beraat kararının niteliğine bakılmadan diğeri bağlayacağını peşinen kabul etmek bir yargı yolunu tamamen etkisizleştirebileceği gibi, mahkemelerin bağımsızlığı açısından da bir sakınca oluşturacaktır.

Diğertaraftan beraat kararlarının kişinin masumiyeti noktasında özel bir ehemmiyet taşıdığı ve konunun temel haklar noktasındaki özelliği de hesaba katılmalıdır. Bu noktada en güvenceli yaklaşım, beraat kararlarının uygulayıcıların inisiyatifile göz ardı edilmesinin önüne geçilmesidir. Bu da ancak beraat kararlarının göz ardı edilebilmesinin ancak buna imkân tanıyan kanuni bir düzenlemenin varlığı ile mümkün olabileceğinin kabulü olacaktır.

Bir fiilin sübutu noktasında ceza mahkemesi ile hukuk mahkemesi veya idare mahkemesi farklı kanaatlere sahip olabilir. Somut olayımızda olduğu gibi ceza mahkemesinin sübut noktasında tam kanaate ulaşmadığı bir noktada, idari makam ve mahkemeler kendilerince tam bir kanaate ulaşabilirler. Bu her iki hukuk alanının kendi sübut eşiklerinin farklı olmasının yanı sıra düzenledikleri alan ve korudukları menfaatin ayrı olmasının da doğal bir sonucudur.

Kritik olan husus masumiyet karinesini anlamsız kılmadan disiplin, iş, vergi veya tazminat gibi hukuk kollarının kendi işlevlerini yerine getirecek makul bir mekanizmanın kurulmasıdır.

Bu bağlamda kanun koyucu bazı durumlarda verilen beraat kararlarının diğer yargılama mercilerini bağlayıcı etki oluşturmayacağına dair açık düzenlemelere de yer vermektedir. Türk Borçlar Kanunu'nun 74. maddesi, Hukuk Muhakemeleri Kanununun 214. maddesi ve 657 sayılı Kanunun 131/2. maddesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Beraat kararlarına mutlak bir etki izafe edilmesi durumunda, bu düzenlemelerin zahiren olmasa bile pratikte iptali gibi bir durum da ortaya çıkabilecektir.

Bu bağlamda somut olayımızda ceza mahkemesinin delil yetersizliğinden beraat ettirdiği sanık hakkında idari yargılama mercilerinin aynı olay bağlamında disiplin cezasının hukuka uygun olduğuna karar vermiş olmalarının masumiyet karinesinin ihlaline yol açıp açmadığı sorusunun cevabını aramak gerekmektedir.

Bu soruya yanıt vermeden önce Anayasanın masumiyet karinesini nasıl düzenlediğine bakılmalıdır.

Anayasanın 38. maddesinin başlığı "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" olup, muhtevasında yer alan hükümlerin birincil uygulama alanı ceza hukuku olmakla birlikte şartların elverdiği ölçüde ceza hükmü ihtiva eden diğer sahalarda da uygulanabileceğinde bir tereddüt yoktur.

Anayasanın 138. maddesinin 4. fıkrasında yer alan masumiyet karinesine ilişkin düzenleme "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz" şeklindedir ve anayasa koyucunun özellikle masumiyet kelimesini kullanmamasının özel bir anlamı bulunmaktadır.

Öncelikli olarak anayasa koyucunun kelime bazındaki bu tercihi söz konusu hükmü masumiyet karinesini düzenliyor olmaktan alıkoymamaktadır.

Masumiyet bir kişinin suçtan tamamen ari olduğunun kabulüdür. Bu kadar kesin bir kabul lafzi olarak metinde yer aldığı anda, yargılama süreçlerinde suçluluğu kesinleşmemiş kişiler açısından uygulanacak tutuklama, elkoyma gibi ağır tedbirlerin tatbiki tartışılır hale gelebilecektir. Bu varsayımın doğruluğu tartışılır olmakla birlikte, hali hazırdaki durum, kural koyucunun normu kaleme alırken masumiyet kelimesine yer vermeden düzenlemeyi tercih etmiş olmasıdır.

Masumiyet karinesi pozitif hukukumuzda adil yargılanma üst hakkı başlığı altında yer alan ve Anayasaya göre suç ve cezalara ilişkin esaslar arasında sayılan bir ilkedir. Anayasanın 15. maddesi kapsamında olağanüstü dönemlerde bile kendisine dokunulamayacağı ifade edilmiş olması karşısında bir temel hak türü olarak mutlaklığı iddia edilebilir ise de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde bu yönüyle özel statü kapsamında değerlendirilmiş değildir (AİHS Madde 15).

Teorik olarak muhtevasında masumiyet karinesini de barındıran Adil Yargılanma Hakkı mutlak bir hak niteliğinde değildir. Olağanüstü dönemlerde bu hak ve genel olarak muhtevasında bulunan haklarda kısıtlamaya gidilmesi mümkündür.

Kanaatimizce adil yargılanmanın bir bileşeni hüviyetinde olan masumiyet karinesinin Anayasanın 15. maddesinde zikredilmesinin uygulamada bir karşılığının olması kaçınılmazdır.

Anayasanın lafzından hareketle bunun suçluluğun mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kişinin suçu sayılmaması şeklinde kabul edilmesi gerekmektedir.

Suçlu sayılmanın ölçütünün ne olduğu sorusu bu noktada önem kazanmaktadır. Kanaatimizce “kişi ne zaman suçlu sayılmış olur?” sorusu, suçluluk kavramının sonuçlarına bakılarak cevaplanabilir. Suçluluğun sonuçlarını genel olarak; doğrudan ve dolaylı olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

Suçluluğun doğrudan sonuçlarını; kişinin hapis ve(ya) para cezasına çarptırılması, muhakeme giderlerinden sorumlu tutulması, suç eşyasının müsadere edilmesi ve suçluluk durumunun mahsus sicillerine işlenmesi şeklinde saymak mümkündür. Mahkeme kararı olmadan kişiye hürriyeti bağlayıcı ve(ya) para cezası verilmesi, muhakeme gideri yüklenmesi, mal varlığına ilişkin bir değerın müsadere edilmesi ya da suçluluğa ilişkin bir kaydın ilgili sicile işlenmesi masumiyet karinesinin ihlal edilmesi sonucunu doğuracaktır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Minelli - İsviçre kararında (prg 38), ilgilinin, kesinleşmiş bir mahkeme kararı olmadan kendisine suçlu muamelesi yapılarak yargılama giderine mahkûm edilmesini masumiyet karinesinin ihlali olarak değerlendirmiştir. Ayrıca G.I.E.M. S.R.L. ve Diğerleri -İtalya kararında idari bir tasarrufla mahkûmiyet kararı olmaksızın başvuruçunun taşınmazının müsadere edilmesini masumiyet karinesinin ihlali olarak nitelendirmiştir. Bu kararında müsadere işleminin bir ceza yaptırımı olma niteliğini gözetmiştir.

Suçlu bulunmanın dolaylı sonuçları ise; suçtan kaynaklanan zararın giderilmesi, kamu görevlileri açısından disiplin sorumluluğunun doğması, vergi hukuku açısından vergi cezalarına hükmedilmesi, iş hukukunda iş akdinin sona erdirilmesi gibi neticelerin ortaya çıkmasıdır. Suçluluğun dolaylı sonuçları söz konusu olduğunda başka hukuk dallarının devreye girmesi gibi bir durum da ortaya çıkmaktadır. Suç nedeniyle ortaya çıkan zararın giderilmesinde tazminat hukuku, failin kamu görevlisi olması halinde disiplin hukuku, işçi olması halinde iş hukuku devreye girebilmektedir. Suçluluğun dolaylı sonuçlarının diğer bir özelliği ise ceza yargılamasından bağımsız olarak ilgili hukuk disiplininin kendi işleyişi çerçevesinde sonuçlarını bağımsız olarak ortaya çıkarabilmesidir. Ortada bir ceza soruşturması veya kovuşturması bulunmasa bile kişi aleyhine tazminata hükmedilebilmekte, disiplin cezası verilebilmekte veya bir iş akdi fesh edilebilmektedir.

Kanaatimizce, farklı hukuk bölümlerinin kendi iç dinamikleri çerçevesinde suçlu bulunmanın dolaylı sonuçlarına ulaşmaları, ceza yargılaması sonucunda varsa sabit kabul edilen maddi vakıalarla çelişmediği sürece mümkün, hatta gereklidir.

Burada dikkat edilmesi gereken kritik nokta, kişi hakkında mahkûmiyet kararı olmadığı halde suçlu addedilmesi ve buna bağlı olarak suçluluğun doğrudan sonuçlarına hayatiyet kazandırılmamasıdır.

Masumiyet karinesine, özellikle iç hukukumuz açısından, teorik olarak bir mutlaklık izafe etmek mümkün ise de, uygulamada bir mutlaklıktan bahsetmek mümkün değildir. Suçluluğu kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla sabit olana kadar masum sayılması durumu pratikte de mutlak olarak uygulanacak olursa hiçbir tutuklama işlemi, buna paralel olarak hiç bir el koyma faaliyeti meşru olamaz, zira bu ilke açısından bakıldığında masum bir kişi hürriyetinden mahrum edilemeyeceği gibi mal varlığı üzerinde kısıtlayıcı bir tedbir de icra edilemeyecektir.

Masumiyet karinesinin birinci yönü itibariyle geçerli bulunan mutlak olmama durumu bu prensibin özelliği gereği bazı hallerde kısıtlı olmak üzere ikinci yönü itibariyle de geçerlidir.

Kesin kanaate dayanarak verilen beraat kararları mutlak manada masumiyet karinesini hayata geçirmeye en uygun kararlar olarak gözükmekle birlikte, bu şekilde beraat kararı verilen hallerde bile hukuk sistemleri kişiyi mahkûm olmuş gibi muameleye tabi tutabilmektedirler. Kusursuz sorumluluk hallerinde şahsın haksız fiilden kaynaklanan zarardan sorumlu tutulması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Mülkiyeti kendisinde bulunan bir otomobilin sürücüsü olay anında aracı kendisinin kullanmadığını ispat etse ve buna bağlı olarak hakkındaki ceza davasında CMK.nun 231/2-b maddesinde yer alan gerekçeyle kesin kanaat belirtilerek beraat kararı verilse bile, araç sahibinin kusursuz sorumluluğu ilkesinden hareketle mahkûm olmuş gibi doğan zarardan sorumlu tutulabilecektir.

Beraat kararının hukuka uygunluk hallerine bağlı olarak verildiği durumlarda da beraat eden kişi mahkûm olmuş gibi olayın meydana gelmesinden kaynaklanan zararın tazmininden sorumlu tutulabilmektedir. Mesela zaruret halinde başkasının malına zarar verenin tazmin sorumluluğunun devam etmesi gibi.

Bir eylem kanunda suç olarak tanımlanmıyor veya sonradan suç olmaktan çıkartılmış ise CMK. 231/2-a maddesi gereğince sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerekecektir. Ancak kimi durumlarda bu beraat kararı aynı eylemin başka hukuk disiplinlerinde haksız fiil olma özelliğini ortadan kaldırmayacaktır. Ör: Zinanın aile hukukunda haksız fiil olma özelliğini devam ettirmesi gibi.

Dolayısıyla ceza muhakemesi sonunda verilen beraat kararlarının ilgisine her zaman mutlak manada bir masumiyet temin edemediğini söylemek gerekmektedir. Bu durum farklı hukuk disiplinlerinin kendi işleyişlerinin doğal bir sonucudur.

Bunun en çarpıcı örneği ceza usul hukukunda uygulanan koruma tedbirleridir.

Bir bireyin ceza infaz kurumlarına konulmak suretiyle hürriyetlerinden mahrum edilmesi TCK.nun 45. maddesi kapsamında bir cezadır. Niteliği itibariyle bu tür bir yaptırımın masum bir kişi hakkında uygulanması masumiyet karinesinin ağır

bir şekilde ihlali sonucunu doğurur. Bununla birlikte soruşturma veya kovuşturma aşamasında, suçluluğu mahkeme kararıyla henüz sabit olmamasına rağmen, şüpheli veya sanıkların özgürlüklerinin tutuklevlerine konulmak suretiyle kısıtlanması çok yaygındır. Bu uygulamanın masumiyet karinesinin ağır bir ihlali olduğu iddia edilebilir mi? Şekli olarak mutlak manada kabul edecek olunursa bu uygulamalar ile masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilir. Ancak uygulanan hukuk disiplini, korunmak istenen hukuki değer ve menfaatler dikkate alındığında soruşturma veya kovuşturma sırasında yapılan tutuklamaların, kişinin suçlu olduğu yönünde bir kanaat oluşturma potansiyeli bulunmasına rağmen, masumiyet karinesini ihlal etmediği savunulabilir. Zira burada amaç şüpheli veya sanıkları cezalandırmak değil, delillerin toplanmasını temin etmek, kaybolmalarını önlemek ve nihayetinde verilecek muhtemel cezanın infazını sağlamaktır. Tutuklama müessesesi ceza usul hukukunun bir kurumu olarak Ceza Muhakemesi Kanunu tarafından düzenlenmekte, ayrıntılı usul ve şekil şartlarına bağlı olarak tatbik edilmektedir.

Beraat kararının kesin bir yargıya dayanmadığı, şüphenin sanık lehine yorumlanarak kendisinin beraat ettirildiği durumlarda da farklı hukuk dallarında kişi adeta mahkûm olmuş gibi işleme tabi tutulabilmektedir. Bu durumun masumiyet karinesi penceresinden bakıldığında kesin kanaate dayanan beraat kararları hallerinde gerçekleşen uygulamalardan daha kabul edilebilir olması gerekmektedir. Zira ortada sanığı mutlak olarak suçsuz kabul eden bir hüküm bulunmamakta, sadece giderilememiş bir şüphe durumu söz konusu olmaktadır.

Gelinen bu nokta itibarıyla ceza yargılamasında beraat kararı verilmiş olmasına rağmen diğer hukuk alanlarında ilgili hakkında adeta mahkûmiyet kararı verilmiş gibi muameleye tabi tutulabilmektedir.

Bu bağlamda gerekçesine bakılmadan her beraat kararının mutlak bir masumiyet tesis ettiğinin kabul edilmesi durumunda; mağdurun zararının giderilmesi imkânı ortadan kalkacak, güven ilişkisi bozulduğu halde işçi ve iş veren ilişkilerini devam ettirmek zorunda kalacaklardır.

Masumiyet karinesi AİHM içtihatlarında ağırlıklı olarak hakkın birinci yönü itibarıyla ele alınmaktadır.

Bu kapsamda masumiyet karinesinin muhtevası; yargılamayı yapacak mahkemenin ilgili şahsı peşinen suçlu kabul etmemesi, ispat külfetinin sanığa yüklenmeden savcılık üzerinde kalması ve her türlü şüphe durumundan sanığın yararlanması olarak değerlendirilmektedir. (Barbera, Messegue ve Jabardo - İspanya, prg. 77)

Ayrıca mahkumiyet kararı olmadan kamu görevlileri veya mahkeme mensuplarının kişinin suçu işlediğine dair kesin kanaat serdeden açıklamalarının (Allenete de Ribemont - Fransa prg 37-41), masumiyet karinesini ihlal edeceği kabul edilmektedir.

Masumiyet karinesinin ikinci yönüyle ilgili kararlarında; ilgili hakkında mahkumiyet kararı olmamasına rağmen yargılama giderinden sorumlu tutulması (Minelli-İsviçre) ve müsadere kararı verilmesini (G.I.E.M. S.R.L. ve Diğerleri-İtalya) masumiyet karinesinin ihlali olarak nitelendirilmiştir.

AİHM konumuzla yakından alakalı (Ringvold – Norveç) kararında, cinsel taciz şüphelisi olup ceza davası beraatla sonuçlanan kişinin aynı eylem nedeniyle aleyhine açılan hukuk davasında tazminata hükmedilmesini masumiyet karinesinin ihlali olarak görmemiştir. Mahkeme bu konuya ilişkin değerlendirmesini yaparken Norveç hukukunda ceza sorumluluğunun tazminat için gerekli bir ön koşul olmadığı, ceza sorumluluğu ve tazminat sorumluluğunun ayrı kanuni düzenlemelere dayandığı unsurları üzerinde durmuştur. (Prg. 36-42)

AİHM masumiyet karinesinin ikinci yönünü irdelediği (Seven – Türkiye) kararında, ceza ve disiplin soruşturmalarının ayrı sonuçlara ulaştığı durumlarda disiplin makamlarının kullandığı dilin ceza yargılamasında ulaşılan beraat kararının etkisini sorgular nitelikte olmamasını aramaktadır (Prg 54). Benzer bir yaklaşım daha önce çocuğunu öldürmekten suçlu bulunmasına rağmen daha sonra ortaya çıkan yeni bilgiler ışığında mahkûmiyeti sorgulanır hale gelen kişi hakkında suçlayıcı bir dil kullanılmamasını öngören (Allen-Birleşik Krallık) kararında da göze çarpmaktadır.

Bu örneklerden hareketle, AİHM'in kullanılan dile özel önem verdiği, bunun masumiyet karinesinin birinci yönü açısından sanığı peşinen suçlayıcı olmamasına, ikinci yönü açısından beraat kararını etkisizleştirmemesine dikkat ettiği görülmektedir. Bunlara ek olarak beraat kararına rağmen aynı olay bazında tazminat sorumluluğunu kabul ederken her bir hukuk dalının kendi bütünlüğü ve işleyişine önem verdiği söylenebilir.

Bu bağlamda, ilgili hakkında yürütülen ceza muhakemesi sonucunda beraat kararı verilmesine rağmen başka hukuk dallarının kendileri açısından işlem ifa ederken dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Öncelikli olarak verilen beraat kararının niteliğine bakılmalı, delil yetersizliği gerekçesine dayanan beraat kararlarında disiplin makamlarının daha rahat değerlendirme imkânı olduğu gözetilmelidir.

Beraat kararlarına rağmen kişi aleyhine işlem tesis edilmesine imkân veren bir kanuni dayanak bulunmalıdır.

Tesis edilen işlem başka bir hukuk disiplininin kendi usulü dâhilinde ve bu hususta belirlenen kaidelere riayet edilerek verilmeli, ilgili hukuk dalının kapsamında kalmalı ve onun amacına hizmet edecek nitelikte olmalıdır.

Söz konusu işlem suçluluğun doğrudan sonuçları olan ceza, müsadere, yargılama gideri ve mahsus sicile kayıt gibi sonuçlara yol açmamalıdır.

Ayrıca yapılan işlem verilmiş olan beraat kararını hükümsüz kılacak dil ve etkiden uzak olmalıdır. Örneğin aynı konunun tekrar bir soruşturma veya kovuşturma konusu yapılması sonucunu doğurmamalı veya tekerrüre esas teşkil etmemelidir.

Bu ilkeler ışığında başvuruya konu edilen olay incelendiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmektedir.

Türk Ceza Usul Hukuku, genel olarak beraat kararlarının sanık tarafından temyiz edilmesini hukuki yarar noktasından uygun görmemesine rağmen, delil yetersizliğinden (CMK. 223/2-e) verilen beraat kararlarının sanığın suçu işlemediğinin sabit olması gerekçesiyle (CMK. 223/b) temyiz edilmesine cevaz vermektedir. Somut olayda ise kişi hakkında verilen beraat kararı kesin kanaate değil de delil yetersizliğine dayanıyor olmasına ve bu yönde temyiz hakkı bulunmasına rağmen başvuru tarafından bu hak kullanılmamıştır.

Olayda disiplin cezası, 657 sayılı Kanunun 131/2. maddesindeki mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi durumunda da disiplin cezası verilebileceğine ilişkin kanuni yetkiye dayanılarak verilmiştir.

Ayrıca disiplin yaptırımı belirlenirken ceza hukuku anlamında suçluluğun doğrudan sonuçları ortaya çıkmamıştır. Bu bağlamda hürriyeti bağlayıcı veya para cezası niteliğinde bir yaptırım uygulanmamış, bu yönde adli sicil kaydına bir şerh düşülmemiş, ceza muhakemesi giderlerinden sorumlu tutulmamış, mal varlığına ilişkin herhangi bir değer müsadere edilmemiştir.

Disiplin hukuku çerçevesinde muhakkikler vasıtasıyla toplanan deliller değerlendirilerek ilgili hakkında bir disiplin yaptırımına hükmedilmiştir. Hatta hükmedilen bu müeyyide, olayın ceza hukukunda tanımlanan halinin tam karşılığı olan cezadan daha hafif bir cezadır. Zira 657 sayılı Kanunun 125/E-f bendi gereğince Devlet memurunun görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere fiili tecavüzde bulunması ihracı gerektiren bir eylem olmasına rağmen ilgili hakkında daha hafif nitelikteki kınama cezası tertip edilmiştir. Bu durum zımnî olarak beraat kararının varlığının gözetilmesi manasına da gelmektedir. Ayrıca öğretmen olan başvuru görevi gereği çocuklarla sürekli temas içerisindedir. Bu nedenle hükmedilen disiplin cezası Devletin çocukları koruma noktasında taşıdığı pozitif yükümlülüğün bir yansımasıdır. Disiplin uygulamasının konu itibarıyla gereksiz ve amaca hizmet etmeyeceğini iddia etmek de mümkün değildir. Çocukların korunması noktasından bakıldığında, disiplin cezası uygulanması Devlet açısından bir hak olmaktan ziyade bir görev niteliği de taşımaktadır.

Ulaşılan bu sonuç beraat kararını etkisizleştirici bir işlev de yerine getirmemektedir. Bölge idare mahkemesince “Baştan yakıncı öğrencinin yüzüne buz uygulaması şüyyu, tokat atıldığıнын vukuunu göstermektedir” ibaresinin kullanılmasını masumiyet karinesinin ihlali olarak nitelendirmek de mümkün değildir. Zira bölge idare mahkemesi maddî vakialardan hareketle ceza mahkemesinin sonuca

ulaşırken kullanmadığı bir durumu bir mantık çerçevesinde kendi ulaştığı sonuca gerekçe yapmıştır. Ceza mahkemesi konuya ilişkin şüpheyi, olayın mağdurunun aşamalarda değişen beyanına, olay anına şahit olan okul m¼d¼r¼n¼n beyanını g¼zardı ederek, olay anını g¼rmeyen rehber ¼đretmenin anlatımına dayandırırken, b¼lge idare mahkemesinin ilgili dairesi kanaatini çok daha farklı bir noktaya, dosya muhtevası itibariyle kesin olarak s¼but bulan, çocuğun y¼z¼ne buz tatbik edilmesi gerçeğine dayandırmıştır. Bu kabul¼n akla mantığa aykırı bir y¼n¼ bulunmadığı gibi fahiş bir takdir hatasına kaynaklık ettiğini iddia etmek de m¼mk¼n değildir. Bu kabul aynı zamanda beraat kararının h¼km¼n¼ de ortadan kaldırmış değildir.

Bu sonuca ulaşılması sırasında disiplin mercileri ceza yargılamasında geçerli olandan daha d¼ř¼k bir s¼but eşiği uygulamakta, ceza yargılamasında g¼z ardı edilen delillere dayanmaktadırlar. şüphesiz ki disiplin hukukunun en yakın olduğu hukuk dalı ceza hukuku olmakla birlikte gerek varlık nedenleri gerekse d¼zenledikleri alanlar itibariyle birbirlerinden farklı oldukları izahahtan varestedir. Aradaki bu farklılığın oluşmasında ispat vasıtalarının farklı olmasının da katkısı olduğu bir vakıadır.

İki bağımsız yargı organı kendi bakış açılarından aynı olayı değerlendirerek farklı sonuçlara ulaşmışlardır. Her iki disiplinin farklı amaç ve işlevinin bulunduğu dikkate alındığında sonuç farklılaşmasının makul kabul edilmesi gerekmektedir.

Hal b¼yle olunca somut olayda masumiyet karinesini ihlal eden bir y¼n¼ bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle başvurucu hakkında uygulanan disiplin cezasının iptali istemiyle açılan davada verilen karardan dolayı masumiyet karinesinin ihlal edilmediği d¼ř¼ncesiyle çoğunluğun aksi y¼ndeki g¼r¼ř¼ne dayalı karara iştirak edilmemiştir.

Başkanvekili
Kadir ¼ZKAYA

¼ye
Muammer TOPAL

¼ye
Basri BAĞCI